

עין משפט
גד מצוה

סח א טושע י"ד סימן של סעיף ב:

תורה אור השלם
1. בְּרִצּוֹת יְיָ דְרָבִי אִישׁ גַּם אוֹרְבּוֹ יִשְׁלַם אֹתוֹ:
משלי טו ז

2. חֲכָמוֹת בַּחוּץ תִּרְנָה בְּרַחֲבוֹת תֵּתֵן קוֹלָהּ:
משלי א כ

3. קִרְבּוֹ אֵלֵי שְׂמִעוּ זֹאת לֹא מֵרָאשׁ בְּסֻתֵּר דְּבִרְתִּי מַעַת הַיּוֹתֵה שֵׁם אֲנִי וְעַתָּה אֲדִיף אֱלֹהִים שְׁלַחְתִּי יוֹרְחָה:
ישעיהו מח טז

4. וְאֵלֶּה דְּבָרֵי יְדוֹד הָאֲחֻרָנִים נֶאֱמָר יְדוֹד בֵּן יֵשׁ וְנֶאֱמַר הַגִּבֹּר הֶקֶם עַל מִשְׁחֵי אֱלֹהֵי יַעֲקֹב וְנִתְּעִים וְיִמְרוּת יִשְׂרָאֵל:
שמואל ב כג א

5. וְיִדְבֵּר יְדוֹד לֵיָּ אֵת דְּבָרֵי הַשִּׁירָה הַזֹּאת בְּיוֹם הַצִּיל יְיָ אֶתוֹ מִכַּף כָּל אֲרָבּוֹ וּמִכַּף שְׂאֵל:
שמואל ב כב א

6. שְׁגִינִן לְדוֹד אִשֶּׁר שֵׁר לָךְ עַל דְּבָרֵי כּוֹשׁ בֵּן יִמְיִנִי:
תהלים ז א
7. וְהַדְּבַר מִתְּהִים וְאִתְּרִן בַּמַּשָּׁה עַל אֲדוּת הָאִשָּׁה הַכְּשִׁית אֲשֶׁר לָקַח בִּי אִשָּׁה כְּשִׁית לָקַח:
במדבר יב א

8. וְיִשְׁמַע עֲבַד מֶלֶךְ הַכּוֹשִׁי אִישׁ קִרְסִי וְהָוֹא בְּבִית הַמֶּלֶךְ בִּי יִתְּנוּ אֵת יִרְמְיָהוּ אֶל הַבּוֹר וְהַמֶּלֶךְ יוֹשֵׁב בְּשַׁעַר בִּגְיָמָן:
ירמיהו לח ז

9. הֲלוֹא כִבְנֵי כְּשִׁיִּים אֲתָם לִי בְנֵי יִשְׂרָאֵל נֶאֱמָר יְיָ הֲלוֹא אֵת יִשְׂרָאֵל הִעֲלֵיתִי מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וּפְלִשְׁתִּים מִמִּצְרַיִם עָמֹס ט ז
10. אִמָּר אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל לֵי דָבָר צוֹר יִשְׂרָאֵל מוֹשֵׁל בָּאָדָם צָדִיק מוֹשֵׁל יִרְאֵת אֱלֹהִים:
שמואל ב כג ג

11. אֵלֶּה שְׁמוֹת הַגִּבֹּרִים אֲשֶׁר לְדוֹד יֵשֵׁב בְּשֻׁבַּת תַּחֲבֻמְנִי רֹאשׁ הַשִּׁלְשִׁי הָוֹא עֲרִינוֹ הָעֲצִנִי עַל שְׂמִנָּה מֵאוֹת חָלָל בַּפֶּעַם אֲחֻתִּי:
שמואל ב כג ח
12. אִיכָּה יִרְדֹּף אֲחִי אֵלֶּף שָׁנִים יָצִינוּ וְרַבָּה אֵם לֹא בִי צוֹרֵם מִקֶּרֶם יְיָ הַקִּיָּים:
ירמיהו לח ט

13. אֲשֶׁר עָשָׂה דוֹד אֵת הַיֶּשֶׁר בְּעֵינֵי יְיָ וְלֹא סָר מִכָּל אֲשֶׁר צִוָּהוּ כָּל יְמֵי חַיָּיו וְקַם בְּדָבָר אִוִּיָּה חֲתָתִי:
מלכים א טו ה

רבינו חננאל

אף דברי תורה בסתר. והני מילי בשאר ימות השנה, אבל ביומי דכלה לא, שנאמר, חכמות בחוץ תרונה בתרונה תתן קולה. ונויפה דידן כמה היו חד יומא. כמר עוקבא, כי ידע דנקיט שמואל מילתא ברעיתיה, נהג נויפותא בנפשיה חד יומא. וזכר בחמן, דאמר להאיא דשמעה מפומיה דצורבא מרבנן כמה חציפא האי איתתא, וזילי נהוג בנפשך אטו מאן דלא ידע פירושא דהאי פסוקא לאו גברא רבה הוא. ידע דנקיט מילתא ברעיתיה, נהג נויפותא בנפשיה חד יומא.

מוז:

אף דברי תורה בסתר. דכתיב צסיפיה דקרא מעשה ידי אומן המורה מעשה אומנתו של הקדוש ברוך הוא: ‏(ב)[ⓘ]‏[Ⓘ]‏ רב בר אסוה דרבי חייא דהוא בר אחתיה ורבה בר בר חנה בר אסוה דר' חייא [דללאן בר אחתיה כדאמרין צסנהדרין]‏[Ⓙ]‏: **עייא**. כך כינה שמו של ר' חייא לשון גנאי: **ראה מי קורא לך**. כלומר לא מכאן: **סא**. בוא אלי והדר שלח ליה לא תיתי: **וזה**. שליח שני לא ראיתי: **בראוס ה' דרכי איש גם אויביו ישלים אסו**. כי הוא על כרחו צא: **מאי טעמא עבדם הכי**. דשנית צוק: **ציומא דכלה**. דרשה שהכל מנזיין סס: **מוקים ליה צדוקה**. דמיצעי למיעבד צסמר: **מר עוקבא**. כתלמיד לשמואל דשמואל גדול צמורה יומר ממר עוקבא: **כי יסנן צדינא כו'**. משום דמר עוקבא היה נשיא: **חייקי ליה דוכסיא**. מנמיכין לו מקום כשיושב צדין: **כי היכי דמשפמע ליה מיליה**. דשמואל רציה צמורה: **איטריד**. מר עוקבא צדינא שהיה מחשצ צדין ולא אידכר ליה למחל צמר שמואל: **לא נגה לך**. כלומר לא סגי לך דאזילנא צמרך:

ואלו מגלחין פרק שלישי מועד קטן

לישרי לי מר צסיגריה. הַז לִי רְשׁוּמָא לְמִיּהֲדַר: **ידע**. מר עוקבא: **דנקט**. שמואל דצעמיה משום דאזיל צתריה: **מי שמעם שמסא מפומיה**. אי שמית לך: **פסיק סידרא**. לימד פרשיות: **מכלל דאינא ראשונים**. והלא לא מניינו שאמר דוד דברי אלל צמקרא זכ דדברי לשון נצואה: **אסס שאול**. שגולדת צמולו: **והוא דוד**. שגולד צמול שך: **אנדסי כמה דוד**. שהוא לדיק ממך: **שגיון**. שגגה היתה לו: **משונה צמעשיו**. לדיק גמור: **שקיס עולה של צסוצה**. שהוא שצ מחלה ונתן דרך לשצים כדאמרין צפ"ק דע"ז (דף ד:)‏[Ⓙ]‏ לא דוד ראוי לאותו מעשה אלל שאס מטא יחיד אומרים לו כלך אלל דוד שמחל לו הקצ"ה אותו עון אף אתה חזור צצסוצה‏[Ⓚ]‏: **זור ישראל**. מושל צאדם אני מי מושל צי לדיק מושל צי ומצטלה: **עירא סיאיורי**. הוה מתני לדוד‏[Ⓚ]‏ אלנצ כרים וכסמות דודו הוה מתני לרבנן על גבי קרקע: **ראש לג' אנוס**. שהוא הולך לפניהם לעוה"צ: **מעדן עלמו**. כופף עלזמו ידיו ורגליו צימד ויושב לארך: **צצצר אוריס חספי**. נטלו לו מאתים: **תלמיד**

בתורה מבפנים תורתו מכרות עליו מבחוץ והא כתיב ‏³[ⓘ]‏ לא מראש בסתר דברתי והוא ביומי דכלה ור' חייא האי חמוקי ירכיך מאי עביד לה מוקי לה בצדקה ובגמילות חסדים אלמא גויפה דידהו תלת יומין גויפת נשיא שאני * ונויפה דידן כמה הוי חד יומא כי הא דשמואל ומר עוקבא כי הוו יתבי גרסי שמעתא הוה יתיב מר עוקבא קמיה דשמואל ברחוק ד' אמות וכי הוו יתבי בדינא הוה יתיב שמואל קמיה דמר עוקבא ברחוק ד' אמות והווי חייקי ליה דוכתא למר עוקבא ‏Ⓚ[ⓘ]‏ בציפתא וייתיב עילוייה כי היכי דלישתמען מיליה כל יומא הוה מלוי ליה מר עוקבא לשמואל עד אושפזיזה יומא חד איטריד בדיניה הוה אויל שמואל בתריה כי ממא לביתיה א"ל לא נגה לך לישרי לי מר בתיגריה ידע דנקט מילתא ברעיתיה נהג נויפותא בנפשיה חד יומא ההיא איתתא דהוות יתבה בשבילא הוות פשמה כרעה וקא מינפה ‏Ⓚ[ⓘ]‏ חושלאי והוה חליף ואויל צורבא מרבנן ולא איכנעה מקמיה אמר כמה חציפא ההיא איתתא אתאי לקמיה דר"ג אמר לה מי שמעת שמתא מפומיה אמרה ליה לא אמר לה זילי נהוגי נויפותא חד יומא בנפשך וזוטרא בר טוביה הוה קפסיק סידרא קמיה דרב יהודה כי ממא להאי פסוקא ‏⁴[ⓘ]‏ ואלה דברי דוד האחרונים א"ל אחרונים מכלל דאיכא ראשונים ראשונים מאי ניניהו שתיק ולא אמר ליה ולא מידי הדר א"ל אחרונים מכלל דאיכא ראשונים ראשונים מאי היא א"ל מאי דעתך דלא ידע פירושא דהאי קרא לאו גברא רבה הוא ידע דנקט מילתא ברעיתיה נהג נויפותא בנפשיה חד יומא ודאתן עלה מיהא אחרונים מכלל דאיכא ראשונים ראשונים מאי היא ‏⁵[ⓘ]‏ וידבר דוד לה' את דברי השירה הזאת ביום הציל ה' אותו מכף כל אויביו ומכף שאול אמר לו הקב"ה לדוד * דוד שירה אתה אומר על מפלתו של שאול ‏Ⓚ[ⓘ]‏ אלמלי אתה שאול והוא דוד איברתי כמה דוד מפניו היינו דכתיב ‏⁶[ⓘ]‏ שגיון לדוד אשר שר לה' על דברי כוש בן ימיני וכי כוש שמו והלא שאול שמו אלא מה כושי משונה בעורו אף שאול משונה במעשיו כיוצא בדבר אתה אומר ‏⁷[ⓘ]‏ על אודות האשה הכושית אשר לקח וכי כושית שמה והלא ציפורה שמה אלא מה כושית משונה בעורה אף ציפורה משונה בכושי שמו אלא מה כושי משונה בעורו אף צדקיה ‏⁸[ⓘ]‏ וישמע עבד מלך הכושי וכי כושי שמו והלא צדקיה שמו אלא מה כושי משונה בעורו אף צדקיה משונה במעשיו כיוצא בדבר אתה אומר ‏⁹[ⓘ]‏ הלא כבני כושיים אתם לי ‏Ⓚ[ⓘ]‏ (בית) ישראל וכי כושיים שמן והלא ישראל שמן אלא מה כושי משונה בעורו אף ישראל משונין במעשיהן מכל האומות " א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן מאי דכתיב ‏⁴[ⓘ]‏ נאם דוד בן ישי ונאם הגבר הוקם על נאם דוד בן ישי שהקים עולה של תשובה ‏¹⁰[ⓘ]‏ אמר אלהי ישראל לי דבר צור ישראל אני מושל באדם מי מושל בי צדיק שאני ‏Ⓚ[ⓘ]‏ גזר א"ר אבהו ה"ק אמר אלהי ישראל אשר לדוד יושב בשבת וגו' מאי קאמר א"ר אבהו ה"ק ואלה שמות גבורותיו של דוד יושב בשבת בשעה שהיה יושב בישיבה לא היה יושב על גבי כרים וכסתות אלא על גבי קרקע דכל כמה דהוה רביה עירא היאירי קיים הוה מתני להו לרבנן על גבי כרים וכסתות כי נח נפשיה הוה מתני דוד לרבנן והוה יתיב על גבי קרקע אמרו ליה ליתיב מר אכרים וכסתות לא קביל עליה תחכמוני אמר רב אמר לו הקב"ה הואיל והשפלת עצמך תהא כמוני שאני גזר ואתה מבטלה ראש השלישים תהא ראש לשלשת אבות * הוא עדינו העצני כשהיה יושב ועוסק בתורה היה מעדן עצמו כתולעת ובשעה שיוצא למלחמה היה מקשה עצמו כעץ על שמונה מאות חלל בפעם אחת שהיה זורק חץ ומפיל שמונה מאות חלל בפעם אחת והיה מתאנח על מאתים דכתיב ‏¹²[ⓘ]‏ איכה יירדף אחד אלף יצתה בת קול ואמרה ‏¹³[ⓘ]‏ רק בדבר אוריה החתי אמר רבי תנחום בריה דרבי חייא איש כפר עכו אמר רבי יעקב בר אחא אמר ר' שמלאי ואמרי לה אמר ר' תנחום אמר רב הונא ואמרי לה אמר רב הונא לחוריה תלמיד

ישראל הוא המושל באדם, וצדיק הוא המושל ביראת אלהים, הוא מושל בדברו, כי מבטל בתחינתו גזירות של הק' הרעות מלבוא על עמו ישראל. יושב בשבת תחכמוני כר', עדינו העצני כר', עד רק בדבר אוריה החתי, כולן פשוטין הן. ערינו, שהיה מעדן עצמו להיות מיושב דעת בדברי תורה, וכשיוצא למלחמה קשה כעץ. **אמר רב הונא**

מסורת הש"ס

(א) סוכה מט: (ג) פסחים ד, (ג) [בכורות ח,]. (ד) [פסחים ד. טז,]. (ה) [בכרות יח,]. (ו) מחללת עיין רש"י שבת קמ: ד"ה אליפחא חדתא וענין ערך נפח ועיין מהרש"א בח"ה ובח"א, (ז) שערין קולפין רש"י כסדרין כו. ד"ה חושלל ויהא היתה מניפה קליפתן מתוכן עיין מהרש"א, (ח) עיין חוספות מגילה כא. ד"ה אלמלא, (ט) [ז"ל צין], (י) ע"ז ס, (כ) [שבת סג. צ"מ פה,]. כ"ל אגבי, (מ) [דף ה,]. (ס) צברי טוקף: עולה לשון מועלת,

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה רב בר אסוה. יצ"ע עיין לקמן דף כ"ע"ב:

גליון הש"ס

גמ' דוד שירה אתה אומר. עיין יומא דף כב ע"צ חוספות ד"ה והאמר: שם הוא ערינו העצני. עיין רש"י מענינ דף כח ע"א ד"ה בני עדין קן סן:

מוסף רש"י

אם קרית לא שנית. לא חזרת עליו פסע שנית כי משמטין צו [ברכות יח,]. היה מעדן עצמו כתולעת. סוף ומקשר עלזמו כמולעג, כמו [ליוב לח] מעדנות כימה [שמואל ב כג ח,].

שייך לעמוד הבא. אי במילי דשמיא. צמילי דאוסורא, הוי כמי משתדס לרב, דלון חכמה ולון עלה כי [זעיר טו,]. ולך למקום שאין מכירין אותו. לון דעמו גסה עליו ושמה יקל כח יצור וגם אס יתעט לון אדם נתן לג לפי שאין חסונ צעניסס [תציגה טו,]. וילבש שחוריים. עלא יכלא עלזמו ככצורו אזיל ירך לצנצ כך וגם אס יתעט לון אדם נתן לג לפי שאין חסונ צעניסס לון ילנש שחוריס [קדושין טו,]. הככר ושכ בביתך. זה לשון גילוי לתלמיד חכם ולאמר לו דרך צדק הסגר וסב צניקן [קדושין כה,]. מימנו אנגידא דצורבא מרבנן. תלמיד שסרה הוי נמינן להקטור ולל גדומה, משום דשמתא תמורה וחושטין לכבוד המורה [פסחים גז,]. עד כאן שייך לעמוד הבא.

רבינו חננאל (המשך)

אומר על מפלתו של שאול כר', כיון דידע דחטא חזר ויהודה כי שגג, כדכתיב שגיון לדוד אשר שר לה' על דברי כוש בן ימיני, ופי', כי כוש הוא שאול. ולפיכך אמר ואלה דברי דוד האחרונים נאם דוד בן ישי נאם הגבר הוקם על, שתיקים עולה של תשובה. וזה ה' דבר בי ומולתי על לשוני אמר אלהי ישראל לי דבר. אמר לי צור